

*Губар І.О.
здобувач вищої освіти ступеня “бакалавр”
спеціальності 101 “Екологія”
Науковий керівник: Нагаєва С.П.
к.геогр. н., доцент кафедри екології та охорони довкілля
Одеський державний екологічний університет
ivanhubar123@gmail.com*

ВПЛИВ БОЙОВИХ ДІЙ НА СТАН ПРИРОДНО ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Природно-заповідний фонд Харківської області складають природні комплекси та об'єкти, що мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність.

В національній мережі налічується понад 6728 територій та об'єктів загальною площею 2354,2 тис. га, що складає майже 4% території держави. З 1991 до природно-заповідного фонду області було введено 58 цінних територій та об'єктів площею 17365,5 га.

Станом на 2021-2022 і до сьогодні природно-заповідний фонд області налічує 211 територій та об'єктів загальною площею 43150,6 га, що становить 1,37% від загальної площі області.

Розміщення заповідних територій та об'єктів в області нерівномірне. Найвищий відсоток заповідності в Печенізькому районі – 28,15%, Зміївському – 8,45%, Чугуївському – 3,48%. Серед районів області є й такі, де відсоток заповідності є низький. Це Сахновщинський район – 0,02%, Шевченківський – 0,03%, Золочівський район – 0,05%. Але в більшості районів відсоток заповідності становить біля 1%.

Основними категоріями природно-заповідного фонду є: заказники – 139, пам'ятки природи – 42, а також заповідні урочища, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, ботанічний сад, зоопарк, дендропарки, регіональні ландшафтні парки.

Сучасна екологічна ситуація в Харківській області є катастрофічною через військові дії, які призвели до значних збитків для природи.

Пожежі та військові дії суттєво пошкодили території природно-заповідного фонду в Харківській області, загрожуючи унікальним природним комплексам та видам. Спалення лісів, є величезною катастрофою, та призводить до втрати міста існування різноманітних видів флори і фауни. Лісова пожежа – це вивільнення великого об'єму парникових газів, що посилює кліматичні зміни.

З урахуванням активних бойових дій в Ізюмських лісах, відбувається також порушення ґрунтового покриву, зокрема, через прохід важкої броньованої техніки йде ущільнення, а отже, порушення процесів повітряного та вологообміну й погіршення передумов для відновлення лісового покриву.

Знищення ПЗФ супроводжується великою втратою біорізноманіття, що може вплинути на екосистемну стійкість та призвести до вимирання видів. Накладення військових дій на природно-заповідні території породжує серйозні екологічні ризики, такі як забруднення ґрунтів, втрати водних ресурсів та загроза для флори та фауни.

Починаючи з 24 лютого і до сьогодні, Харківська область потерпає від військових дій. До вересня 2022 року 32% області знаходились в окупації, а 6% досі не звільнено. Природні комплекси всіх територій, що були і є в окупації, більшою чи меншою мірою зазнали змін. Об'єкти ПЗФ, на жаль, не є виключенням.

24 лютого 2022 року по 10 серпня 2023 року сума шкоди сягнула за військові екологічні злочини 372 691 520 343 гривні.

До проблем, можна віднести колосальні обсяги замінування Ізюмського лісу та інфраструктурних об'єктів міста та околиць. У лісах залишається значна кількість ракет та снарядів, що впали, а також інших нерозірваних боєприпасів. Як можна зазначити, на даний час ще доволі часті випадки, коли до ДСНС звертаються з інформацією про випадково знайдені авіабомби часів Другої світової, які й досі можуть бути небезпечними. Тому, це становитиме значну небезпеку для населення протягом багатьох десятиліть.

Але, не тільки це є проблемою. Російські війська, знищуючи наші ліси, також при використанні деревини для будівництва різних фортифікаційних споруд, окопів прокладання інфраструктури, обігріву та приготування їжі. Внаслідок активних бойових дій на Харківщині знищено або пошкоджено понад 170 тисяч гектарів лісів та більш як 570 тисяч гектарів сільгоспугідь.

В Харківській області рівень пошкодження об'єктів ПЗФ з півночі по схід дуже високий. Необхідно вжити невідкладних заходів для відновлення та охорони природно-заповідного фонду, а також вирішення екологічних проблем, що виникли внаслідок військових дій.